

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

PAZIŅOJUMS

Rīgā

2022. gada 14. martā

Nr. 7

Komentārs likumam “Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā”

Daru zināmu, ka atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 69. pantam esmu izsludinājis Saeimā 2022. gada 24. februārī pieņemto likumu “Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā” (turpmāk – Likums).

Kā Likuma idejas autors un attiecīgā likumprojekta iesniedzējs esmu pateicīgs Saeimai un jo īpaši tās Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai par atsaucību un ieguldīto darbu, Likumu apspriežot un pieņemot steidzamības kārtībā.

Izsludinot Likumu, vēlos darīt zināmus atsevišķus apsvērumus turpmākai Likuma piemērošanai, lai tas sasniegtu savu mērķi un sekmētu politisko partiju attīstību un noturību Latvijā.

I

Vienmēr esmu uzsvēris un joprojām esmu pārliecināts, ka valsts budžeta finansējuma palielinājums politiskajām organizācijām (partijām), vienlaikus

būtiski samazinot iespējas piesaistīt privātpersonu ziedojumus, ir bijis vajadzīgs un Latvijas demokrātisko valsts iekārtu ilgtermiņā stiprinošs Saeimas lēmums (*sk. 2019. gada 14. novembra likumu "Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā"*).

No valsts budžeta nepietiekami finansētas un līdz ar to no privātiem ziedotājiem un viņu interesēm atkarīgas partijas valstij un nodokļu maksātājiem kopumā ilgtermiņā izmaksā pārāk dārgi (*sk. arī 13. Saeimas rudens sesijas pirmās sēdes 2019. gada 5. septembrī stenogrammu*).

Tajā pašā laikā joprojām uzskatu, ka ir nepieciešams vēl sīkāk diferencēt partijām piešķiramo valsts budžeta finansējumu, paredzot papildu kritērijus, kas stimulētu jēdzīgu partiju darbību un aktivitāti arī starpvēlēšanu periodā (*sk. arī Valsts prezidenta 2022. gada 20. janvāra paziņojumu Nr. 1 "Par likumprojektu "Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā"*).

Ar Likumu tiek paredzēts, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs pieņem lēmumu par daļēju valsts budžeta finansējuma izmaksas pārtraukšanu, ja: 1) izbeidzas Saeimā izveidotās politiskās organizācijas (partijas) frakcijas darbība; vai 2) par vairāk nekā divām trešdaļām samazinās Saeimā izveidotās politiskās organizācijas (partijas) frakcijas deputātu skaits.

Uzskatu, ka Likums šādā redakcijā sasniegs savu mērķi – politikajai organizācijai (partijai) pēc Saeimas vēlēšanām jāspēj efektīvi pārstāvēt savu vēlētāju intereses un īstenot savu priekšvēlēšanu programmu ar Saeimas frakcijas starpniecību. Tāpat tiks veicināta politisko partiju noturība, attīstība un parlamentārās darbības efektivitāte.

Saeimas atbalsts Likuma pieņemšanai varētu arī uzlabot sabiedrības uzticēšanos partiju sistēmai, kuru mums visiem kopā jāveicina un jāstiprina (*sk. arī 13. Saeimas rudens sesijas pirmās sēdes 2021. gada 2. septembrī stenogrammu*).

II

Likumprojekta apspriešanā atbildīgajā Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijā izskanēja arī pretargumenti par politiskās organizācijas (partijas) valsts budžeta finansējuma daļas piešķiruma sasaisti ar spēju nodrošināt stabilu Saeimā izveidotās politiskās organizācijas (partijas) frakcijas darbību.

Atbilstoši Saeimas kārtības rullim frakcija ir viena nosaukuma deputātu kandidātu saraksta kopīgās darbības forma Saeimā.

Man nav pieņemama formāla un gramatiska Saeimas kārtības rullī interpretācija, ka frakcijas izveidošana esot Saeimas deputātu tiesības, nevis pienākums. Satversme, Saeimas kārtības rullis un Latvijas parlamentārās tradīcijas prasa, ka sava darba organizēšanai no viena nosaukuma deputātu kandidātu saraksta ievēlētie deputāti izveido savu frakciju sava parlamentārā darba organizēšanai. Frakciju izveide un to darbība Saeimā ir nesaraujami saistīta ne tikai ar likumos iekļauto regulējumu, bet arī parlamentāro tradīciju un parlamenta darba organizēšanas pamatiem.

Ja ievēlētie deputāti nespēj izveidot frakciju, tas faktiski nozīmē, ka šie deputāti atsakās no vairākām parlamentārām tiesībām, kuras paredzētas tikai frakcijām. Tas nozīmē nespēju pilnvērtīgi īstenot vēlēšanās iegūto tautas priekšstāvju mandātu un efektīvi pārstāvēt savu vēlētāju intereses.

Ļoti kritiski vērtēju izskanējušos argumentus, ka, iespējams, kāda 14. Saeimā ievēlētā politiskā organizācija (partija) varētu izlemt neveidot Saeimas frakciju tikai ar vienu merkantilu mērķi – lai izvairītos no šajā Likumā paredzētajām sekām – zaudēt valsts finansējuma daļu, nespējot saglabāt dzīvotspējīgu savu Saeimas frakciju visu Saeimas pilnvaru termiņu. Šāds pieļāvums ir aplams savā saknē. Apzināta nevēlēšanās vai nespēja pēc ievēlēšanas Saeimā izveidot frakciju pēc būtības nozīmē atteikšanos pārstāvēt savu vēlētāju intereses vēl pirms Saeimas darba uzsākšanas.

Ja no viena nosaukuma deputātu kandidātu saraksta ievēlētie deputāti nespēj izveidot frakciju, būtu uzskatāms, ka attiecīgā frakcija ir sabrukusi, nemaz neuzsākot darbu, un attiecīgi tai nebūtu piešķirama Likumā paredzētā valsts budžeta finansējuma daļa. Neatrodu racionālus argumentus, kāpēc politiskajai organizācijai (partijai), kura pēc iekļūšanas Saeimā neizveido savu frakciju, būtu jānodrošina labākas tiesiskās un faktiskās pozīcijas, salīdzinot ar tādu politisko organizāciju, kura pēc frakcijas izveidošanas turpmākā Saeimas pilnvaru termiņā nespēj nodrošināt tās stabilu darbību. Abos minētajos gadījumos politiskā organizācija (partija) nebūtu tiesīga saņemt valsts budžeta finansējuma daļu par katru iegūto balsi pēdējās Saeimas vēlēšanās.

Politiskās organizācijas (partijas) apzināta izvēle – neveidot Saeimas frakciju – liegtu tai iespēju pilnvērtīgi īstenot savu priekšvēlēšanu programmu un pārstāvēt vēlēšanās iegūto tautas priekšstāvju mandātu. Bez Saeimas frakcijas izveides politiskā organizācija (partija) zaudē tās parlamentārās darba organizācijas tiesības un priekšrocības, ko Saeimas kārtības rullis un pastāvošās parlamentārās tradīcijas paredz tikai frakcijām. Šāds lēmums neveidot frakciju, lai neriskētu ar valsts budžeta finansējumu, būtu pretējs likuma mērķim un jēgai. Tā būtu likumā noteikto ierobežojumu apiešana un savu tiesību ļaunprātīga izmantošana. Savukārt, ja valsts institūcijas sekmētu šādu pieeju, tas būtu šaurs formālisms, kas vājina tiesību varu un veicina tiesisko nihilismu.

III

Likuma izskatīšanas gaitā izskanēja vairāki jēdzīgi priekšlikumi un labi ierosinājumi, kuros likumdevējam būtu vērts ieklausīties, lai jau tuvākajā nākotnē turpinātu pilnveidot partiju finansēšanas sistēmu. Īpaši vēlos uzsvērt, ka būtu nepieciešams ļoti rūpīgi apsvērt šādus virzienus regulējuma uzlabošanai:

- 1) pilnveidot regulējumu, kādā partijas atskaitās par valsts budžeta finansējuma izlietojumu. Šim precizējumam būtu gan jāatvieglo atskaišu iesniegšana politiskajām organizācijām (partijām), gan jāpanāk, ka sabiedrībai ir pieejama detalizētā informācija un līdz ar to skaidrāks priekšstats par valsts piešķirtā budžeta finansējuma

izlietojumu. Šobrīd spēkā esošais regulējums neliedz partijām arī brīvprātīgi publicēt plašāku atskaiti par piešķirto līdzekļu izlietojumu, tomēr praksē politiskās organizācijas (partijas) publisko tikai to informāciju, ko tiešā tekstā šauri noteic normatīvie akti;

- 2) pilnveidot regulējumu saistībā ar mērķu grupām, kam un kādā apmērā politiskā organizācija (partija) ir tiesīga izmantot no valsts budžeta saņemtos līdzekļus, lai piešķirtie līdzekļi kalpotu paredzētajam mērķim. Valsts budžeta finansējuma piešķirums partijām ir sava veida sabiedrības pasūtījums kvalitatīvai partiju darbībai un attīstībai, kas nepieciešama visas sabiedrības kopējās interesēs. Tāpēc likumdevējs ir tiesīgs diferencēt likumā kritērijus, pēc kuriem partijām ir pieejama noteikta finansējuma daļa. Vienmēr esmu uzsvēris, ka finansējuma piesaiste tikai vēlēšanās uzrādītājiem partiju rezultātiem pilnībā nesasniedz savu mērķi. Vajadzētu paredzēt kritērijus, kas noteiktu finansējuma daļu partijām paredz arī par to jēgpilnu darbību starpvēlēšanu periodā (piemēram, paredzot daļu valsts budžeta finansējuma piešķirt par tiem biedriem, kuri starpvēlēšanu periodā maksā biedra naudu, vai arī paredzēt valsts budžeta finansējuma daļas piešķirumu par partijas teritoriālo nodaļu darbību vai jaunatnes organizāciju uzturēšanu, u.c.);
- 3) paredzēt noteikta finansējuma pieejamību arī tām partijām, kuru primārais mērķis nav kandidēšana Saeimas vēlēšanās, bet gan pašvaldību vēlēšanās, paredzot samērīgas iespējas attīstīties un nodrošinot to administratīvo darbību starpvēlēšanu periodā.

Uzsveru, ka šie ir tikai daži jautājumi, kurus es vēlētos redzēt Saeimas dienaskārtībā arī turpmāk.

IV

Ar gandarījumu secinu, ka Likumā ir veikti salīdzinoši nelieli, bet precīzi grozījumi, paredzot risinājumu konkrētai un sabiedrībā ļoti kritiski uztvertajai un vērtētajai problēmai, kuru likumdevējs nedrīkstēja atlikt un nerisināt. Tai pašā laikā uzskatu, ka Saeimai arī turpmāk atbildīgi jāturpina darbs pie partiju finansēšanas sistēmas pilnveidošanas.

Valsts prezidents

Egils Levits